

Izhaja vsak petek opoldne.

Naslov: Trst-Trieste

Casella Centro 37

ali pa: via Geppe 17/III

Izdaja: agr. inženir Jos. Rustja

MALI LIST

Tednik za novice in pouk.

Stane: ena številka 20 stotink.

Eno leto 8 lir

Pol leta 5 lir

Četr leta 3 lire

Odg. urednik: Ivan Hervatin

Male novice

Kraški tajniki

fašistovskih organizacij so bili te dni pri ministru Giuriati-ju, ki se je nahajal v Benetkah. Izročili so mu obširno spomenico o kraških potrebah, v prvi vrsti v prid vodovoda, v pozdigo poljedelstva itd. Kraševci pravijo, naj pride pomoč odkoder hoče, samo da se ljudstvo reši iz strašne bude. Kdor mu pomaga, mu bo hvaležno.

Vladna pomoč Istri.

Dr. Petris je govoril v Kopru o uspehih, ki jih je doseglo istrsko odposlanstvo pri predsedniku-ministro Mussoliniju. Glede izbrisala starejih dakov, o čemer smo splošno že poročali, je dr. Petris povedal še posebe tole: Izbrisajo se vsi davki, ki bi jih Istrani morali plačati od leta 1914 do konca 1919. Obdavljenje za leto 1920 in naprej se pregleda in popravi. Ti davki se bodo plačali v obrokih, da bo tako plačanje olajšano. Takoj bo vlada dala nalog, da se ustavijo eksekucije; občine dobijo od vlade 17 milijonov lir v posojilo.

Jadranska banka

v Ljubljani je odpustila uradnike, ki so pripadniki napredne demokratske stranke. To je ostudo strankarstvo. Se ne vpraša, ali si sposoben, marveč, ali si volil tako, kakor hočejo tisti, ki so jim izmenjali 16 milijonov.

Prokleti spor

je kriv, da se vršijo trgovska pogajanja med Italijo in Jugoslavijo ob popolni naši — neudeležbi. Kdo zagovarja ondi naše interese, naše vino, naše neizmenjane krone? Morada zopet — Jadranska banka? Samo izdajice naroda so, ki iz osebnih užaljenj nočajo sestaviti Narodnega sveta, kateri edini bi spravil naša nujna vprašanja v tir.

Razstava vin.

Jugoslovanske vinarske zadruge razstavijo svoja vina na sejmu v Kanadi v Ameriki. Tako dela, kdor hoče naprej, ne pa roke križem držati in stokati!

Izven mej Jugoslavije

živi pol milijona Srbov. Dopolnik grške «Tagesposte» je obiskal te Srbe in pravi, da jim dotična vlade doslej niso otvorile niti ene ljudske šole. To vam je pravica!

Nemški Šulferajn

deluje že 43 let in je otvoril doslej vsega skupaj 451 šol, ki služijo po nemčevanju drugih narodov, navadno Slovanov. Zdaj je izdalо to društvo poziv na Nemce, naj zborejo vsaj tisoč milijonov kron, da bodo jeseni otvorili sedem novih nemških šol med koroškimi Slovenci, ki so po plebiscitu pripadli Avstriji.

Finančni straži

na vrdelski železniški postaji sporočamo, da malinovec ni podvržen carini; to v pouk, da ne bodo tega vprašanja šele študirali in motili potnike, kakor se je to zgodilo 12. majnika.

Dunajski pijanci.

Dunajska policija je v zadnjih treh mesecih aretirala 1000 pijancev manj kakor v isti dobi lanskega leta. Pomanjkanje treznih ljudi.

Tržaška policija: ta pa zna!

Glavna tovarna lir ima več podružnic.

Gospod Mussolini je bil hud, tržaška vlada je postajala nervozna, na milanski prefekturi so kleli, tržaška policija pa je bila vsa iz sebe. Zakaj pa? Saj še nismo v pasjih dnevih!

V Rimu ima kralj kovarno: tam kujejo lire, flike, patakone in stotinke. Imajo pa tudi tiskarno: tu se delajo papirnate lire, petaki, desetaki, stotaki, tisočaki. Tiskarna je pod vladnim nadzorstvom; delavci so zapriseženi; gorje njim, če... Predno gredo zvečer domov, jih pregledajo do zadnje kocine. Edino ta tovarna sme obstajati.

Pač so še eno filialko dovolili: v Neapolju. Tudi njej je dal kralj posebno licenco, ki jo ima lepo v okvirju izobeseno takoj ob vhodu, da jo zmirom pokažejo finančarjem, če zanj prašajo.

Konkurenca.

Navzlic vsem ostrom zakonom in strogim odredbam se je pojavila še druga fabrika, ki pa se ni dala protokolirati, najbrž je ji ni dišalo plačati kolekov. To se je znalo, da se širijo po celem škornju naše države neki bankovci po 2, 5, 10, 50, 100 in celo 1000 lir. Pa kje je ta fabrika, ki dela konkurenco vladu? Kdo je gospodar, kdo dela, kedaj se dela?

Nenapovedan obisk.

O tem smo že poročali. Postavili so jo — kako predzrni! — naravnost nasproti palači tržaške policije. V četrto nadstropje. Vse tiče je lepo policija zavohala. Načrte je naredil cav. Magaldi, izvrševal pa jih je vitez Del Dottori, ki si je zbral celo četo civilno oblečenih slavcev. Dne 25. marca ob 5^{1/2} se je četa posamič pritihotila pred stanovanje gospoda Josipa Rusjana (ulica Bellini 9). «Pa če ni res? Ce je poštenjak? Ali pojdemo z dolgim nosom! Naj bo, ne bomo ne prvič, ne zadnjič!»

Korajža velja! Gospodje so udrli v stanovanje in nastavili samokres.

Srborita komunistka

je gospa Wolfstein, edina poslanka v pruskom deželnem zboru. Ker so komunistični poslanci skoz vso sejo v pondeljek žvižgali, jih je predsednik za eno sejo izključil. Gospa pa je navzlic izključitvi prišla na torkovo sejo in ker ni hotela na predsednikov poziv zapustiti dvorne, so jo moralni služe ven nesti.

Naši ljudje,

ki se vozijo po domačih železnicah, se pritožujejo, da jih sprevodniki včasi motijo, sprašujejo po žganju, kakor da bi oni bili finančni organi.

Opozarjam, da so sprevodniki plačani zato, da vestno vršijo svojo železničarsko službo, ne pa, da se vtičajo v naloge, ki pritikajo kr. finančnim organom.

Goriška Matica

nam je poslala propagandni članek njej v prid. Mi ne bomo te maticice podpirali toliko časa, dokler se nje lastništvo ne pospoli. Kdo je danes nje gospodar? Trdi se, da je ena oseba. V Gorici se trdi, da ni izključeno, da preide s časoma vse v tuje roke. Kadar bomo vedeli, da so v matici naši slovenski pisatelji in izobraženci, potem bomo agitirali

Grozno presenečenje: Zadeli so tereno!

Vsa družina je bila ravno v trdem delu z bankovci: oče Rusjan, star 66 let, sin Pepi 23 let, hišna vratarica Angela Covazzi, 55 let, njena hčerka Marička 22 let in njen zaročenec 29 letni Alfred Torlazzi. Torej cela ťahta, samo ohjet je še manjkala.

«Holt! Roke gori!
Ne zganite se!

Kako je v delavnici?

Gospodje so ogledali delavnico: kaj je in česa ni. Seveda niso našli licence za tiskarno. Našli so pa dva stiskalna stroja: na enem so delali bankovce po 2 liri, teh so imeli že narejene za prvo silo: 9880 kosov! Potem so našli vse orodje in vse potrebščine za tiskanje. Delavnica je bila moderna, prav po vseh predpisih. Vrh tega so našli v sobi papirje z natisom: Hercegovski tobak. Družina je nabirala namreč po cestah in smetiščih cigaretna ostanki ali čike, jih lepo zmešala in zvila v čedne ovitke z napisom Hercegovski ter prodajala po znižani tarifi.

Žlahta.

To gnezdece pa ni bilo kar tako samo. Iz njega je srlelo že mnogo tičev po državi. Bilo je nekako vzgojevališče ali šola: učenci so se razšli po svetu in nekateri so ustanovili novo gnezdece v Milanu, kjer jih ni mogel do zadnjega nihče iztakniti. V Trstu so bili skromni, v Milanu bolj nobel: tam so delali tisočake: 42 so jih našli v stanovanju na trgu.

Prav do dna pa so prišli slavci stvari šele tedaj, ko je šel v Milan sam vitez Del Dottori. Tam je zavhal nova gnezda in jih še naprej vaha. Vrne se v Trst, ko vse preiše in iztrebi vso žlahto.

Zelimo mu obilo sreče!

To golazen, ki meče v nesrečo toliko ljudi, naj iztrebijo kakor stenice.

Znano pa nam je, da je bil doslej predlog pisateljev in pesnikov vedno odbit.

Naš napredok.

Poleg Dela, Edinosti, Goriške Straže, Istre, Istarske Riječi in Mallega lista imamo na Primorskem sledče časopise: Učiteljski list, Zbornik svečenikov Sv. Pavla, Ženski Svet, Slovenka, Jadranka, Naš čolnič (glasilo prosvetnih društev), Gospodarski list, Zadrugar, Mladika, Socialna misel (Ljubljana - Gorica), Mladi Istranin, Čuk na pal' ci, Novi rod; torej zadosti za topot.

Desetletni Karlo

na Gorjanskem je gnal na pašo. Tam je stopil na zid, kamenje se je podrlo in — kakšno naključje! — pritisnilo na granatico, ki je bila pod zidom prikrita. En pok, en stok in nesrečni deček je bil ob levo roko. Pripeljali so ga v tržaško bolnišnico. Ti nesrečna vojna, koliko gorja boš še rodila!

Monfalkonska občina

izkazuje za leto 1922 v proračunu 1 milijon 290 tisoč lir zgube. Ni rešitve razun da, država pokrije to vrzel, ki je nastala skoro v vseh občinah Goriske.

MIHEC: Ti zadnjič rekeli si resnico
In zagovarjal revnih si pravico:
Zatò bankirji zdaj so kačejpični,
In z njimi širje dohtarji jezični.
JAKEC: Pregovor pravi, da resnica kolje,
A jaz sem vedno take volje,
Da pravim, da je 2×2 le širje
nikdar te
Pa naj se komu ljubo al' neljubo zd

Iz krogov

političnega vodstva v Trstu smo izvedeli, da se bo predložila ministrom spomenica o potrebah kraškega ljudstva. To da izvrši Narodni svet, čim se ustanovi. Isti gospodje menijo, da o sv. Juriju; niso pa še dočlili, katerega leta.

Il nuovo Trentino

poroča o obeh framasonoskih ložah, ki delujeta v Bocnu: ena laška, druga nemška. Poročilo je zato zanimivo, ker piše kako delujeta loži popolnoma soglasno. Torej med nemškimi voditelji na Tirolskem so izdajice, ki delujejo sporazumno z laškimi framasoni, nemško ljudstvo pa jih časti kot poštene narodne voditelje.

V veliki potrebi.

Jadranska banka je imela pred kratkim občni zbor v Ljubljani. Delniški kapital so zvišali od 30 na 60 milijonov. Banka je soudeležena pri 25 (petindvajsetih) veleindustrijskih podjetjih; med temi so tri pivovarne, ena zvonarna - divarna, ena strojna tovarna, ena tvornica za kemikalije, največ pa je deležna pri železni veleindustriji. Rezervni fond je zvišala od 15^{1/2} na 32^{1/2} milijonov. Naravno je, da rabi za take špekulacije veliko denarja, zato je popolnoma pravilno, da sta ji obe vlad pri pomogli prvič do popolne izmenjave, drugič do 13^{1/2} milijonske odškodnine, ki jo je trpela, ker ji je bil denar izmenjan nekoliko kasneje. Zato je vsakdo lump in razdirač, ki trdi, da se je zgodila ljudstvu pri tem krivica. Ta pravica banke je tako sveta, tako narodna, da se mora čutiti vsak poštenjak, posebno če je bolj na vrhu, dolžnega, zagovarjati banko, ki so ji šli milijoni po vsej božji in človeški pravici.

Ali pojdeš v Jugoslavijo?

Jugoslovansko finančno ministrstvo je odredilo nekaj, kar velja tudi za nas. Če greš v Jugoslavijo na pot in se od ondod želiš vrniti, nimaš pa s sabo dovolj denarja laške valute, imaš pa naložen denar v kaki tamošnji banki, koliko lir smeš največ dobiti od banke? Največ 600 lir; banka, ki ti lire izroči, mora ta znesek vpisati v potni list.

Brzojavke

so danes predrage, zato se vse po možnosti ogiba brzojavka. S 1. julijem bodo cene znižali: za osem besed bo stala brzojavka lir 1.60. vsaka nadaljnja beseda 20 st.

O Narodnem svetu.

(Nadaljevanje enkete. Poslancev nočejo.)

Kdor hoče te vrstice prav razumešti, mora na vsak način prebrati članek o Narodnem svetu v 12. številki našega lista.

Odlični hrvatski politik v Trstu nam je tedaj dejal, da ne more priti do Narodnega sveta, ker da zastopniki Goriške nočejo, da bi bil dr. Wilfan član Narodnega sveta. Ali je to res ali ne? Včasi so naši politiki in voditelji kuhalili politiko v zaprtih kuhinjah; potem pa, ko so že vse pripavili, so prinesli «neumnemu fulku» svojo «rihto» na mizo: tu imas, papcaj; pa nikar vprašati, kaj in kako, zakaj. To je naša stvar! Mi smo mnenja: to mora nehati. V gledališče hodimo, pa gledamo na oder, ne da bi vedeli, kaj se za kulismi godi. A tam se igra, gre le za špas in za par lir. A kjer gre za narod, za gospodarski obstanek, tam ne sme narod dovoliti, da se dela politika za odrom; današnji človek ni več tisti, kakršen je bil pred vojsko; on je živel v jarkih, on je spoznal svet do mozga, on je gledal smerti v obraz; zato ne mara za gospoda, ki bo prav vse ukazovala, a on da bi samo poslušal in garal; narod ne veruje več slepo gospodi: preveč krat je bil ogoljufan.

Prav zato pravi narod danes: Gospoda, «hapt-aht!» **Vzdignite zaveso, da bomo videli, kaj delate za kulisami!**

Torej, kaj je s stvarjo? Obrnili smo se do vodilne osebnosti v Goriči: V Trstu je dr. V. dejal, da ste vi proti temu, da bi dr. Wilfan bil član Narodnega sveta, ali odgovarja to rešnici ali ne; in če odgovarja, iz kakšnih razlogov?

Odgovor se je glasil: «Ne, to ni res da bi bili proti dr. Wilfanu kot takemu. Naše stališče je čisto jasno in sicer je sledenje:

Mi smo proti temu, da bi bili poslanci v Narodnem svetu, ker je to bil sklep naše organizacije iz teh razlogov:

Mi potrebujemo Narodnega sveta, ki bo nekaka najvišja instance, gospodarska, kulturna in takorekoč po-

litična; torej bo Narodni svet nad zadružnimi zvezami, nad prosvetnimi organizacijami, nad političnimi organizacijami, torej tudi nad poslanci. Narodni svet bo delo poslancev vodil, bo sodil; zato mora biti nad poslanci. Če pa hoče neodvisno vršiti to svojo nalogu, ako hoče biti neodvisen, morajo biti poslanci zunaj. Če pa se to ne zgodi, ni nobenega foruna nad poslanci. Kdo bo torej nad poslanci? En zgled: zgodilo se je, da je politična organizacija, ki je izvolila nekega poslance, za katerega je šlo 40 tisoč ljudi v boj, naložila poslancu neko lažko izvršljivo delo: poslanec se je na to pozvižgal, na vsa pisma niti odgovora ne da. To je vendar anarhija, če hočemo red narediti, mora biti nad poslanci en forum: Narodni svet. **Zato poslanci absolutno ne smejo biti v Narodnem svetu.**

Pa še na nekaj opozarjam: mi Goričani, ki smo proti članstvu poslancev v Nar. svetu. Čemu bi se varali? Med poslanci obstoji spor. Pa porečete, če se eden krega, ali dva, ali trije, pa naj drugi složno delajo. A to je ravno: ta ali oni je delal, a resnica je, da niti dva nista skupaj vršila kakve velikopotezne akcije vztrajno in energično, kakor bi bilo želeti. Zakaj pa smo mi poslance volili? V Istri je tekla kri, so gorele hiše, vasi, ali imajo poslanci pravico, da se v svoji trmi zapičijo in škodujejo narodu? Ako vidimo to needinost, ta spor, potem moramo ta spor poravnati; in to je prva naloga Narodnega sveta; kako pa se bodo poslanci poravnali, če bodo notri. Ne, ne in ne: nobeden poslanec ne sme biti notri. Narodni svet bo vzel zadevo v roke, bo vse preiskal, sodil in razsodil: nato bo delil poхvalo ali grajo, kar vsakemu gre. Če pa hoče to doseči, mora posili biti Nar. svet neodvisen; to pa bo, če poslancev, ki so v sporu, ne bo zraven. To je jasno ko beli dan in vsak, ki ni zakrknjen, mora reči, da je edino naše stališče trezno in pametno. Prihodnjič naprej: čuli bomo drugi glas.

Politični pregled.

Francozi tolčajo brez prestanka po Nemcih v rurski pokrajini. Nič se ne dajo pregovoriti od Angležev in Italijanov, ki bi radi že videli konec brezkončnim zmešnjavam. Nemeč je ponudil Francozom 30 tisoč milijonov zlata odškodnine in povrhu jim je hotel dati še v nadzorstvo vse premoženje in vse dohodke države, da bi jih spravil iz Porurja. Obljubil jim je celo, da bo jamčilo za odškodnino tudi privatno premoženje velikih nemških industrijev. Več skoro ni mogoče nuditi. Toda Francozi so roko odbili in rekli: «Premalo je zlata, premalo garancije! Ti Nemeč se moraš vdati na milost in nemilost, potem se bova glihala.»

Jasno je torej, da hočejo Francozi vreči Nemca popolnoma v blato. V Parizu so prepričani, da bo Nemeč v kratkem padel na kolena in vzdignil roke, potem mu Francozi vzmamejo bogato rursko deželo za vedno. Angležu in Italijanu ta politika Francozov ne diši, ker bi rada tudi ona dva nekaj dobila in ne dovolita, da bi Francozi zagospodarili nad tako bogato deželo. Francija bi s tem postala namreč premočna v Evropi. Zato sta poslala Mussolini in angleški minister Curzon v Berlin pisemo, v katerem prigovarjata Nemcu, naj napravi novo ponudbo.

Bomo videli, če se bo Francija ustrašila zaveznikov in popustila.

Rusija vstaja.

Angleži neprijetno gledajo, da se Rusija pologoma vzdiguje iz svoje krvave revolucije. Po petih letih zmešnjav in bede so se začeli Rusi zopet krepiti in njih vpliv raste vidno v evropski politiki. Zvezali so se s Turki, imajo tajen dogovor z Nemci in podžigajo azijatske narode, da se naj otresejo angleške nadvlade. In tako je zbranih že precej narodov okoli slovanske Rusije, ki bo

kmalu imela prejšnjo veljavno v Evropi in Aziji.

To dela seveda Angležem pregavice, kajti Rusi štejejo nič manj kot stopetdeset milijonov ljudi in to niso mačje solze.

Zato opazujemo, da delajo zadnje čase Angleži povsod proti Rusom, kjer le morejo in kakor najbolj znamo. Najraje bi zaprli Rusiji vsa vrata v svet in preprečili njen politično in gospodarsko okrepitev.

Narodni pregovori

so izraz misljenja in čustvovanja ljudske duše. Teh zakladov ne smemo zgušiti. Obljubili smo, da bomo tolmačili najbolj udomačene narodne pregovore. Tu je razložen ljudski pregovor **«Pesek v oči metati»**. Vsak postenjak je spoznal krivico, ki sta nam jo prizadeli obe vlasti s tem, da sta hiteli menjat milijone Jadranski banki, dočim se niti ne zmenita za naše zadruge in naše zasebnike (kmete, uradnike, trgovce, delavce,

obrtnike) ki imajo se vedno neizmenjan denar. Kdor ni do dna zastrupljen od narodnih fraz ali od sužnosti do vlad, obsoja to krivico. So pa inteligenți, ki očitno zagovarjajo vlado in banko. V ljustih in v govorih trdijo, da je Jadranka banka po vsej pravici prejela milijone. In celo ta stavki smo brali: **«Z Jadransko banko je zvezano naše narodno ime»**. Seveda si Jadranka banka ni mogla dobiti boljših zagovornikov in sotrudnikov.

Kaj nam z dežele pišejo

RICMANJE.

«Dragi Mali list! Res si listič, kar te naziva neko tržaško glasilo, tembolj pa si razširjen, priljubljen, krepak, pošten in odkritosčen.

In ravno žato, ker si pošten in odkritosčen, imaš v Trstu kolegino, ki tesovraži. To nič ne de. Vsakdo dobro ve, da če mu zalučas resnico v obraz, da nisi več njegov prijatelj.

Tako nekako se je godilo tebi, dragi «Mali list», ko si javnosti povestil pošteno besedo o onih «Jadranski banki» izmenjanih — 16 milijončikov.

Prepričan sem, da imaš zbog svoje odkritosčnosti mnogo, mnogo prijateljev in somišljenikov. In imel jih bodeš-zmiraj več. Zato ti kličem: Le tako naprej, «Mali list», nam v poduk in veselje in tebi v ponos!

TEMNICA PRI KOMNU.

Drugega majnika je pogorela v tej vasi, ki komaj vstaja iz splošnega rezdejanja, baraka cerkev. Ničesar niso mogli več rešiti, škoda znaša 15 tisoč lir. Op. ur. Temničani prosijo za podpore in miloščine. Siromašmo in nesrečno ljudstvo, ki je med vojsko vse izgubilo, ki so mu razdejali hiše tako, da ni ostal kam na kamnu in ki je moral polet ciganiti po svetu, priporočamo zlasti škofjskemu oblastvu. Mogoče bi se dalo zbrati po cerkvah od vinarnja do vinarja. Darovi naj se posiljajo na občino.

DEKANI.

Dnevnik *Il Popolo di Trieste* je priobčil članek, v katerem pravi, da je novi vinski davek ozlovoljil istrske vinogradnike, zakaj tisti, ki

so bili tako srečni, da so vino prodali, so davka prosti, kdor pa je imel smolo, da ga ni mogel prodati, bo moral davek plačati in bo torej naravnost kaznovan. To je resnica; prav zato prosimo Istrani, naj bi se vsi važni činitelji, poslanci, deželni zbor, občine in drugi združili in povedali vlasti, kako smo udarjeni, ako se primerjamo z vinogradnikom iz drugih dežel. Istrski kmet mora plačati 20 lir na hektoliter in vrhu tega 16 lir deželnega davka in še 15 lir občinskega davka, skupno 51 lir za hekteto, ko pa plača kmet v nostrarnosti države samo 20 lir! Mintorej nimamo enakih pravic in enakih dolžnosti!

POSTOJNA.

V našem mestu se je ustanovil odbor za pospeševanje tujskega produkta, ki si je nadel posebno nalogo, da privabi v naše mesto, ki slovi po vsej državi in vsej Evropi zastrandje, čim več tujcev, da skrbi za to, in da se gostom kar se da olajša in ugodi bivanje v občini. V odboru so slediči gospodje: gerent Ronchi, vitez Kutin, A. Foglia, jamski ravnatelj Perko, B. Dekleva P. Carretti, J. Perinčič. Želimo uspeha v prid in dobro ime našega mesta!

SAMOTORCA.

Gospod urednik, z veseljem bremo vaš «Mali list». Če človek sliši dva zvona, zna bolje soditi. Naša precej stara cerkev sv. Mrha je med vojsko veliko trpela, zato smo vši imeli željo, da se kako popravi. Slišimo, da se želja uresniči in da se z delom kmalu prične. Z vojno odškodnino in še več z našimi robami smo si popravili občinske cerke. Tudi do cerkve jo mislimo

DELAVSKI VESTNIK.

Odpuščanje delavcev.

S 30. junijem odpusti vodstvo pulskoga arsenala okrog 2000 delavcev. Odpuščeni, ki so imeli pravico do penzije, dobijo pokojnino, a zelo majhno. Kdor je služil vsaj 25 let v arsenalu in je zasluzil dnevno stalne-temeljne plače nad 1 lir, bo prejemal letno pokojnino 2100 do največ 3000 lir, t. j. mesečno 176 do 25 lir. Kdor je služil 25 let z dnevno temeljno plačo pod 8 lir, bo prejemal letno 900-1200 lir. Oni, ki niso imeli pravice do pokojnine, bodo odpravljeni z nekako milostnino: 25 dnin za toliko let, kolikor let so plačevali v pokojninski zaklad. Dosedaj je brezposelnih mož v Puli 2500, dne 30. junija jih bo torej še 2000, skupno 4500 mož, kar znaša z družinami vred 13 do 15 tisoč oseb.

Kaj bo s Pulo?

Istrskim odposlancem, ki so ponesli v Rím vse pritožbe o slabem gospodarskem položaju Istre, zlasti pa Pule, je minister Mussolini pokazal sliko mesta Messine, ki je bilo pred vojno porušeno in je dejal: 60 tisoč sodržavljavanov še vedno prebiva v lesenih kolibah. K temu je dodal neki znan voditelj v Istri: Če Messinec država ne more pomagati, kakor naj nam pomaga, ki imamo še svoje hiše? Pulskega arsenala vlada ne bo dvignila in zato je naravno, da je polovica prebivalstva zapustila to mesto. Zdaj želijo voditelji v Puli, da bi vlada odstopila kraljevi arsenalu zasebnikom; vprašanje pa je, kdo bo dal potreben denar; še večje vprašanje pa je, komu bodo v arsenalu delali?

GOSPODARSTVO

Kaj naj storiti kmetovalec, da bo zemlja več rodila?

KOLUDROVICA.

Iz Koludrovica pri Zgoniku nam poročajo: «Financar» in «brigadir» v civilu nista imela ficka, za to sta prišla k nam, da napravita posestniku Miliču hišno preiskavo. Ker je zlato najbrž prepovedana reč, staga po preiskavi vtaknila v žep in odšla. Mož ima škode 800 lir. Ne vemo, ali so orožniki že na sledu temu tatovoma, upamo pa, da nam oblastvo da pojasnila, kdo ima pravico do preiskav in kako naj se stranka obnaša v teh slučajih. Op. ur. Kaj pa Pepo dela, naj se kaj zgane in naj pri oblastvu podreza!

Z BREGA.

Nekatere osebe, ki bi hotele zanestiti sovraštvo med mirno ljudstvo, so delale na to, da bi se v cerkvah prepovedala slovenska pridiga in molitev. Merodajna oblastva pa so takoj videla za tem delovanjem zlobne namene in so dotočne želje odbila. Naše ljudstvo želi miru in v miru delati, zato prav nič ne mara za prepire.

SPEZIA.

Iz tega mesta nam piše naš fantovjak o čudni smrti 62 letnega mizarja Hektorja Cassina. Naredil si je mrtvaško krsto in ko je trugo dovršil, se je obesil na gredi. Nihče, pa niti njegov najboljši prijatelj, si ne zna raztolmačiti te stvari, ker je bil Cassin vedno vesel človek.

Pepo iz Koludrovice.

Uni dan sm šov u Pliskovcu po opravkah; pod lipu sm srečov Margetu, joj kakšu je bla nona žalostna; ma kadr me je zagledia, se je kar na einkrat razveseliha; o Pepo, moj ljubi Pepo, sam Buh te je prnesu, ne veš kaku sm žalostna. Kej je tašnega, sm ju prašov, kej se je zgodilo, kej ti je svinja crkena? Oh, Pepo, sej veš, Tone je šov u Amerku, na binkešte bo glich pet tednov; sej se še spuneš, kakšu me je štemov, tisto leto pred uojsku smo se uzeli, pej sej znaš, sej si biv tudi ti na uohceti, jen zdej kašn je ratov, ma kej bom pravla, lèti beri pismo, oh, vboga jest, Buh vej nu Marija, de b'ga ne vzela, če bi znala de bo tašn. Iz aržata je vzela pismo jenu jest sem brav; na kaverti je blo jemè nu atres ku se tiče, jenu nutr je blo zapisano:

— Hudobi tvoji ušel sem zdaj,
Ti stara škatla, grdi zmaj!
Smrdljivi, škrbasti kamel,
Ki sem te po pomoti vzel.
Ne boš grmela več kot strela,
Ne sovdkov več natanko štela,
Nič več me v pivnici iskala
In furt naprej doma reglja.
Zdaj sem šele vesel in čil,
Ko te ne vidim, krokodil!
Prost sem za vedno te, hudir,
Le ropotaj, mašinengvir!
V Ameriki, kmalu po srečni rešitvi.

Bivši tvoj Tone. —

Jest mislu, de se bo zdej Margeta vila u jok, ma kadr sem fenu brat, se ji je srce oddahnelo, tašne so naše babe; samo de jema an ventil, da spesti ven kar jema u srci, pej je dobro. Ma ta je lepa, nankar ane besede nisem še zašrajob, vzej mi je vzela pismo jenu je stekla po klanci dol; anti se je skrila, žov je blo, de mi je pokazala tako pismo, namesto da bi je skrila, provzaprof sež gala, sej je zanjo na muč spotljivo; morbet ju je blo frdamensko sram. Ma pej sej me pozna jenu vej de tašne reči se ne pravijo ledjem po sveti jenu je lahko vedla, de bom mučovku grob; zastran mene ne bo živa duša zvedla za tu pismo; zatü pej rajši movčim!

Na nekem zborovanju, kjer se je govorilo o bedi našega ljudstva, je dejal izkušen kmet: Kaj nam je storiti? Delajmo bolj pridno, varčujmo več in skušajmo iz zemlje dobiti, kar se da! To nas bo rešilo. Prav je imel. Kaj pa naj storimo, da bo zemlja več rodila? Starokopitnež pravi: Jaz bom obdeloval grunt kakor ga je oče in oče ga je tako, kakor se je bil pri dedu učil. Mi pa pravimo: Če so v danski državi kmetje napredovali, zakaj bi pri ostali nazadnjaki? Danski kmet pridelava na gotovem prostorišču 32 kvintalov žita, belgijski pridelava 25, nemški 21, zakaj bi pri enaki zemlji in na enakem prostoru pridelal kranjski, kraški, goriški, istrski kmet samo 8-11 kvintalov? Kako so nepredovali na Danskem? Z umetnimi

gnojili, z umetnimi gnojili in še enkrat z umetnimi gnojili. Da bomo lažje stvar razumeli, smo sestavili posebno tablo, ki kaže.

Poskus z umetnimi gnojili v Litiji.

V litiskem okraju na Kranjskem so leta 1922. napravili poskuse na travnikih, na njivah z zeljem, peso, ajdo, koruzo in pšenico. Vzeli so 12 parcel, ki so bile po 100 kvadratnih metrov velike: 6 parcel so gnojili s hlevskim gnojem 6 parcel z umetnimi gnojili. Seveda so vse parcele mobro ločili drugo od druga ter jih razjezili s koli. Poskuse so nadeli posestniki sami; kmetijski strokovnjaki so jih le nadzirali. Pri žetvi se je pridelek ločeno požel (zito) in pospravil (pesa in drugo); ločeno so mlatili, stehtali (zvagli).

	S čim so gnojili? Koliko kilov?			Pridelek v kg na njivi		Koliko kron je šlo za umetna gnojila?	Po konč nem raču nu se je izkazal ta le dobiček v kronak
	apneni dušik	superfo sfat	kalijeva sol	hlevskim gnojem	z umetnim gnojem		
travnik	200	400	200	1500	4100	4960	10640
zelje	400	300	—	24000	36200	5040	42960
pesa	100	300	200	22000	31000	3560	12440
ajda	100	300	100	700	1220	3040	8960
koruza	—	200	300	1800	3600	2684	15320
pšenica	200	300	200	860	1300	4400	4240

Kaj nam je storiti?

Ali bomo delali natančno po teh številkah? Ne! Saj je napisano nad tablo: poskusi. Zakaj torej ne povejo strokovnjaki: toliko in toliko kilov tega gnojila za eno njivo? Poslusaj!

Kakšen namen ima gnojenje?

Čemu gnojiš s hlevskim gnojem? Zato, da vrnež zemlji nekaj snovi, ki mu jih je vzel lanski pridelek. Hlevski gnoj pa nima vseh snovi ali pa ima nekatere v zelo majhni meri. Zato pa se rabijo različna umetna gnojila, ki imajo različne snovi, ki jih potrebuje zemlja.

Koliko umetnih gnojil imamo?

Mnogo. Najbolj znamo so Tomaževa žlindra in kajnit za gnojenje travnikov; superfosfat in dušičnata gnojila za njive. V Litiji so napravili poskuse z apnenim dušikom, superfosfatom in s kalijevim soljem.

Poglavitna zapoved: poskusi!

Koliko in katerega gnojila naj bi vee rabil, to je odvisno od vremena in od zemlje. V Litiji poskusi niso rodili prvovrstnih uspehov, ker je bilo leto zelo suho; vse drugače bi bilo v letu z zadostno vlago. Drugič pa je zemlja zelo različna: ena ima gotove snovi silno mnogo, druge snovi pa nič; umni kmetovalec bo torej dodajal, česar zemlji manjka. Zemlji, ki je naprimer revna na apnu, treba dajati gnojila, ki

vsebujejo več apna; to apneni dušik, kostni superfosfat, kostna moka, Tomaževa žlindra. Tudi ni vsak gnoj za vsako zemljo, čeprav je iste vrste. Za težke zemlje se uporablja superfosfat. Za dobro poljsko zemljo je zelo prikladen apneni dušik; ilovnata in glinasta zemlja prosi po kalijevi soli.

Druga zapoved: dobra gnojila!

Kaj ti pomaga kupovati umetna gnojila, če so ponarjena! Umetna gnojila so namreč draga in spekulanti se skušajo tu okoristiti. In koliko goljufajo kmetovalce! Zato je priporočljiva skupna nabava, ki tudi manj stane, in pa kemični preizkus po strokovnjaku.

Napredujte tedaj v razumnem kmetijstvu v korist družine, vasi in naroda!

Poziv istrskim kmetovalcem.

Deželni kmetijski svet si je postavil nalogu, da povzdigne istrsko poljedelstvo, da bo zemlja čim več rodila. Posebno pažnjo hoče posvečati razvoju sadjereje. Zato želi že poleti imeti sadne cepe in pripraviti v jeseni drevesnico za najboljše vrste sadja, ki uspeva v Istri. Deželni svet prosi tedaj vse istrske kmetovilce, da mu pomagajo pri tej nalog in sicer: 1. Naj zbirajo semena najboljših in najbolj rodovitnih sadnih dreves, kar jih je na njihovem posestvu 2. Naj naredijo seznam zbranih semen.

Amerikanci ga upihnejo!

Kakor znano je v Ameriki zakonodaja zastran točenja alkoholnih pijač silno stroga. Zadnji zakon nosi številko XVIII in mu splošno pravijo: osemnajstva postava. Najsni je zakon še tako oster, vendar si znajo Amerikanci pomagati, da pridejo do žganja. En tak način opisuje pisatelj Proskaner.

Vsled osemnajstje postave pride človek izredno težko do pozirka žganja. V Ameriki ne manjka sicer alkohola, samo velike umetnosti se hoče, da se do njega preriše. Pred kratkim se je evropski potnik ustavil v nekem mestecu, ki je zastran policije rajši ne imenujem, da bi nadaljeval vožnjo drugi dan. Da bi si čas krajšal, stopi v pivnico.

— Dajte mi kaj piti — pravi natakarju in čez nekaj hipov je stal na mizi majhen kozarec s tekočino, ki je vzbudila v

potniku nekaj upanja. En požirek, potnik izpljuje in jezno zavpije: — Fej, limona do ste prinesli!

Natakar pravi, da obžaluje: — Gospod, saj vendar poznate...

— To je meni vseeno — ga pretrga potnik — jaz hočem šnops imeti!

— Pojdite pa k lekarnarju, on edini sme alkohol prodajati — mu svetuje natakar. Potnik plača in gre v lekarno.

— Ali ste bolni? — vpraša lekarnar. — Seveda sem bolan —

— Kaj pa vam je?

— Ja, nič posebnega, takò bolan sem zelo bolan —

— Moj dragi gospod, ta reč ne gre kar tako, jaz vam ne smem dati alkohola same zato, ker ste bolni; je pa že treba, da imate bolezni, ki absolutno zahteva za zdravljenje alkohol.

— Hm, kakšna bolezen pa mora biti?

— Ja, to pa je tako različno, na pr. kačji pik.

v katerem naj označijo ime vrste dočičnega sada, kakovost zemlje in kraj, kjer sad raste. 3. Naj oddajo te zbirke okrajnim konsorcijem, da jih izročijo kmetijskim potovalnim učiteljem. 4. Naj dovolijo potovalnim učiteljem ali vodstvu drevesnic, da na polju zaznamujejo najboljša, sadna drevesa, od katerih bi se dal uporabiti cep.

«Mali list» priporoča to akcijo, ki bo pomenila napredek in povzdrogo istrskega sadjarstva.

Glas iz severne Istre.

Odličen župan iz severne Istre nam piše tole pismo, na katero opozarjam g. viteza di Sunija, koprskega podprefekta. «Glasom poročil domačih listov je vladca črtala vse zastale davke od začetka svetovne vojne do vključivši 1919. To je zelo modra odredba in obenem zelo potrebna za naše kraje. Na sestanku istrskih županov v Puli so nam zastopniki dežele obljubili, da bo dežela črtala vse doklade, ako država zbrisuje davke. Vlada je rekla »a«, dolžnost dežele je, da je logična in izreče »b«. In to je potrebno, saj je znano, da so erarski davki zelo majhni; to, kar dela številke grozne, so deželne doklade. Drugo opazko pa bi imel na naslov vlade same. Vlada je črtala zastane davke. Dobro! Kaj pa bo s posestniki, ki so že vplačali vse davke? Pravično bi bilo, da bi se ta že izvršena plačila odračunala pri obdavčenju v letih po 1919. Zakaj drugače bi bili udarjeni vsi tisti, ki so bili najbolj marljivi pri plačevanju davka.» Pismo, ki zaključuje s toplim apelom na vlado in deželo, naj bi se upoštevali oba predloga, naslavljamo, kadar že rečeno na deželno oblastvo in na gospoda podprefekta.

Po čem je lira?

Dne 16. majnika si dal ali dobil:
za 100 dinarjev — 21:50 — 22:1.
za 100 avstr. kron — 2:9 — 3:1 st.
za 100 mark — 5. stot.
za 100 č. k. — 61:25 1.
za 100 šv. frankov — 871:35 1.
za 100 fr. frankov 187:20 1.
za 1 dolar — 20:50 — 20:60 1.
za 1 funt — 95:20 — 95:40 1.

NAŠA POŠTA.

II. Bistrica. Na Vaše vprašanje, ali zadeve Vas lastnike jugoslovenskih krov prvega žiga ista usoda kakor vse druge osebe razen Jadranske banke, odgovorimo: žalibog, da ista. Ni pa vse upanje izgubljeno. Treba le, da spijo kakor do sedaj. Pečine. Prefektura pravi, da bodo fante letnika 1903, ki imajo pravico do trimesečnega službovanja, vpoklicani. Ni pa vreme zanesljivo, jutri se že lahko skisa. Salež. Potrpite!

— Saj me je pičila, gospod lekarnar, dvakrat me je pičila!

— Tako po domače pa stvar tudi ne gre. Kača vas mora prav zares in v resnici pličiti.

— Za božjo voljo, kakšni ste Amerikanici! Kje pa naj kačo dobim? — Lekarnar se nagnе k ušesu našega potnika in mu zašepeta:

— Starinar v ozki ulici tu nasproti na levo ima kačo, je čisto majhna, nedolžna živalica, toliko da piči; starinar vam jo gotovo posodi, tako saj veste....

Potnik se je zahvalil in je hiteel do naznanjenega naslova.

Starinar je bil res lastnik take kače.

— No, kar sem, hitro sem — mu reče potnik pomenljivo.

— Ja, gospod, kar se tiče kače, ta je vnaprej dan in noč za tri tedne oddana — pravi starinar.

Urejuje Domen. Oreh št. 19.

Književna uganka.

a	a	a	a	a	a	a	a	a
a	a	a	a	d	d	e	g	h
h	i	i	t	j	k	k	i	i
l	m	n	n	n	o	r	r	s
t	t	u	u	u	u	z		
1	2	3	4	5	6	7	8	9

1. del ust, 2. žlahten kamen, 3. denar,
4. del telesa, 5. zen. krst, ime, 6. redovnica,
7. vremenska nezgoda, 8. žensko delo,
9. način pesnitve. — Debelo tiskane črke povedo ime - knjige, izdane v Jul. Benečiji.

Strti oreh št. 17:

Nabrezina, brana, Neža, riž.

Ta oreh so strli: J. Trkman - Podkraj, J. Črmelj - Pesek, A. Nardin - Vogrsko, A. Babič - Kozina, A. Štolfa - Nabrežina, P. Maslo - Jelšane, M. Zega - Kobdilj, V. Rust - Štrurje, D. Rustja - Dobravljje, J. Premru - Razdrto, H. Simonič in A. Regent - Barkovlje, M. Mevlja - Rodik, A. Caharija - Nabrežina, A. Grahli - Klanec, D. in J. Šuligoj - Dol. Zemon. Izrezbana Meri Zega — Kobdilj

Cene oglasov: za en centimeter višine v eni koloni štiri lire. Popusti: pri 5 kratni objavi 5 od sto, pri 10 kratni 10 od sto, pri 26 kratni 20 od sto, pri 52 kratni 30 od sto popusta.

Tisk. S. Spazzal v Trstu.

MALI OGLASI

stanje 20 stot. za besedo. Pri 5 kratni 10%, pri 26 kratni 15%, pri 52 kratni objavi 20% popusta.

Bar - Buffet ex Mare, Riva Grumula 2, tik jugoslov. konzulata, priporoča svoja najboljša vina, Dreherjevo pivo in mrzla jedila.

SREBRO, zlato in brillante plaže več kot vsak drugi: PERTOT, via S. Francesco 15 drugo nadstropje.

Petenko Ferd. Trst — Scala Belvedere 1, priporoča svojo staroznano žganjarijo. Ima na razpolago najboljše likerje.

Krone in goldinarje plačujem vedno dve stotinki dražje nego drugi kupci. Kupujem tudi zlato, srebro in platin. — Trst. Via Pondares 6. I.

DIDAKTIČNA ŠOLA (ulica Gatter 10. L. vogal Acquedotto). Vzgojevalna, resna, moralna metoda. Pospešen pouk malih skupin: za 2—4 učence. Pripravnica za izpite, maturo na tehnični šoli, gimnaziji, meščanskih italijanskih šolah i. t. d. Pouk v jezikih, računstvu, knjigovodstvu, slikanju, risanju. Pomoč pri predelovanju šolskih predmetov. Veronauk Imena učiteljev jamčijo za uspeh. Nizka učnina.

Buffet Milonik
Via XXX Ottobre 19

se toplo priporoča svojim znancem in prijateljem za obilni obisk ob priliki birme.

M. GERMAN - SEMENA

Trst, via Michelangelo 718 Prodajalna VIA ROMA 3, Tel. 12-48

Semeni detelje sočivja, vrtni, cvetlic. Velika izbira salonskih in vrtnih cvetlic. Čebulčki dalij, begonj, tuberos, gladiol, itd. Zemlja in gnojila več vrst. Največje cvetličarsko podjetje. Cene zmerne. Cenik brezplačen. Lastni nasadi v furlanski Redipugli.

Tako bo vsakdo djau:
Cigaretni papir „Oleschau“
Je gvišno najbolj fin,
Ker vniči nikotin.
Kdor enkrat ga dobi,
Ga vselej imet' želi.

Glavna zaloga za Primorsko:

Knjigarna K. T. D. v Gorici**Na prodaj veliki, lepi lokal.**

Prometen kraj v trgu ŠMARJE PRI JELŠAH ob glavni cesti in železnici blizu Rogaske Slatine. Pripravljen za vsako strojno in motorno obrt, ktere daleč naokrog ni ali pa za veletrgovino z žitom, moko ali vinom. Poizvedbe pri lastniku

Ferdo Puste, Šmarje pri Jelsah
Štajersko - Jugoslavija.**FRANC NAROBE**
Trst, Via Commerciale 18

priporoča slavnemu občinstvu v mestu in na deželi svojo dobro založeno

trgovino z jestvinami in s kolonialnim blagom. Konkurenčne cene. Točna potrežba. Na željo se pošilja blago tržaškim odjemalcem franko na dom.

Skladišče
octove kislince, žvepla in modre galice.

ANTON GAMBEL

TRST, VIA CORONEO št. I.

Zavzdravniški ambulatorij
Egidij Schiffelin
zobotehnik

Trst - Via Settefontane št. 6. I.
sprejema od 9-13 in od 15-18

KONC. ZOBOTEHNIK
R. COVACICH

prejema od 9-13 in od 15-19

Trst, Via Valdirivo 33
(nasproti kavarne „Roma“)**IVAN MICHEUCICH**

Trst via S. Francesco 10.

kupuje staro železo, lito železo, medenino, baker in druge kovine, stare nerabljive stroje in kotle in vse plačuje po viših cenah kot vsak drugi grosist.

Knjigarna in papirnica

J. ŠTOKA - TRST

Via Milano 37

se priporoča sl. občinstvu v mestu in na deželi, župnim, občinskim im šolskim uradom, pisarnam, obrtnikom, trgovcem in zasebnikom.

— **Lastna knjigoveznica.** —

Založba Vedeža, Kleinmayerjeva ital.-slov. slovnice, slov.-italijanskega in ital.-slovenskega slovarja. — Ima v zalogni vse najnovije slov. knjige.

MILO FENDERL

je najboljše

Tovarna v Trstu, via Ghirlandao št. 1

Tel. 430

Kmetsko delavska gospodarska zadružna v Dobravljah

priporoča svojim prejšnjim in sedanjim cenj. odjemalcem, gostilničarjem in zasebnikom pristna vina svojih članov. — Prodaja od 56 l naprej po zmernih vsakdanjih cenah.

Kdor enkrat pri nas kupi, ostane naš stalni odjemalec.**Zadružna zveza**

vpisana zadružna z omejeno zavezo

v GORICI, Corso Gius. Verdi št. 32, I nadstr.**uraduje ob delavnikih od 8. do 12.**

Zveza zastopa in varuje koristi pridruženih zadrug, izvršuje nad njimi po zakonu revizijo, daje nasvete in navodila pri ustanavljanju novih zadrug, skrbi za denarno izravnavo, to je sprejema od zadrug vloge in jim daje posojila, posreduje po možnosti pri nakupovanju blaga (umetnih gnojil, modre galice, žvepla i. t. d.) in pri prodaji pridelkov, uporablja vsa postavna sredstva v pospeševanje zadružništva in v povzroči kmetijstva in domače obrti.

Kmetovalci pozor!**Kmetovalci pozor!****M. Brezigar in sin**

GORICA, Via Carducci (nekaj Gospaska ulica) št. 19

Oglejte si bogato zalogo plugov in kmetijskih strojev iz znamenitih nemških in čeških tovarn.**Cene brez konkurence.****„Narodna knjigarna v Gorici“**

VIA CARDUCCI 7

priporoča cenj. občinstvu svojo **bogato zalogo slovenskih in drugih knjig**, raznih vrst šolskih in pisarniških potrebščin, papirja, zavitkov, bogato zalogo razglednic, **Gasparijeve razglednice: narodna noša à 16 st. na debelo**, slik, okvirjev, trgovskih knjig, muzikalij, molitvenikov itd.

Knjigarna je izdala:

Damir Faigel: Po strani klobuk,

cena L. 4.—

France Bevk: Rablji,

cena L. 4.—, in na boljšem papirju L. 5.—

V nekaj dneh izide slov. prevod:

Občinski in deželni zakon.

Zahtevajte potom dopisnice. „Veliki seznam slovenskih knjig“, ki ga je izdala Narodna knjigarna v Gorici in ga razpošilja zastonj.

Knjigarna sprejema vsa tiskarska in knjigoveška dela in naroča štampilje za urade.

Poslužite se narodne tvrdke!